

УДК 37.012(091)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2176112>**ТЕТЯНА ДОРОНІНА**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3990-7959>

(Кривий Ріг)

ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОПИС ПРОБЛЕМИ ЯК НЕОБХІДНИЙ СКЛАДНИК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**(за матеріалами дисертацій зі спеціальності 13.00.01 «загальна педагогіка та історія педагогіки», захищених у 2016 рр.)**

Статтю присвячено з'ясуванню специфіки історіографічного аналізу проблеми дослідження в дисертаційних роботах із історії педагогіки, що були захищені в Спеціалізованих вчених радах України впродовж 2016 р. На основі звернення до теоретичних джерел та аналізу значного масиву наукових робіт констатовано недостатню увагу дисертантів до історіографічного складника та розбіжності в розумінні його дефініції. Проведений аналіз дозволив констатувати, що власне історіографічний аналіз проблеми дослідження містить незначна кількість дисертацій, та виявити прояв тут декількох суперечливих тенденцій, коли автори та авторки: 1) ототожнюють історіографію проблеми дослідження з питанням ступеня її висвітлення в науковій літературі; 2) розглядають історіографічний складник побіжно, зосереджуючи увагу на відтворенні ретроспективи становлення та розвитку педагогічного явища; 3) уникають висвітлення питання історіографії проблеми.

Ключові слова: історіографія, педагогічна історіографія, історико-педагогічне дослідження, кандидатська дисертація, історія педагогіки.

Постановка проблеми. Педагогічна історіографія порівняно нова наука, проте вона поступово зміцнила свої позиції та посіла відповідне місце в історико-педагогічних дослідженнях, коли заявила про себе як про необхідний складник кандидатських (і докторських) дисертацій зі спеціальності 13.00.01 (загальна педагогіка та історія педагогіки). Оприлюднення дисертацій на офіційних сайтах вітчизняних Спеціалізованих вчених рад почалося з кінця 2015 р. і нині вже має системний характер. Кількість наукових праць, що таким чином було доведено до наукового товариства, лише зі спеціальності 13.00.01 (загальна педагогіка та історія) на сьогодні (за власними підрахунками авторки статті) сягає 230 робіт. Розміщення у відкритому доступі дисертаційних матеріалів, безумовно, дуже позитивна тенденція, яка робить науковий світ відкритим, дозволяє вчасно знайомитися із дослідженнями тієї чи тієї наукової проблеми, надає суттєву допомогу молодим вченим, які лише долучаються до наукової роботи. Наголосимо, що оприлюднення стало не лише запобіжником появи “недоброякісної продукції”, а скоріше дороговказом молодим вченим у їхньому науковому пошуку, оскільки надає можливість вчасно познайомитися із науковим доробком сучасників.

Втім, кількісний (накопичувальний) показник дає можливість для певного узагальненого погляду на науковий доробок дисертантів, спонукає до виявлення суперечливих тенденцій, задля їхнього розв'язання (і, за можливості, усунення). Крім того, певний досвід власного керівництва науковими дослідженнями молодих вчених вивив низку питань, що викликають у них найбільші утруднення, серед яких – історіографічний опис проблеми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія історико-педагогічного дослідження в історіографічному аспекті вже має свою ґрунтовну методологічну базу, представлена роботами Л. Березівської, Л. Голубничої, Н. Гулана, Н. Коляди, О. Сухомлинської. У публікаціях вітчизняних вчених наголошено на вагомій ролі історіографії наукової проблеми для історико-педагогічного дослідження, подано рекомендації методологічного характеру та наведено приклади здійснення історіографічного аналізу.

У своїй роботі ми виходимо із аналогічних праць історичної науки, зважаючи саме на історичний характер педагогічних досліджень спеціальності 13.00.01. Про особливе значенні історіографії як спеціальної історичної дисципліни у 1968 р. писав Ф. Шевченко, коли підкреслював, що історіографія – це історія історичної науки, та наголошував: «Історіографія вивчає не первинний процес – розвиток суспільства, як це робить історія, а вторинний процес – це розвиток самої історичної науки» [15, с.9]. З цих позицій історіографія – «історія створення історичних праць» та «історія становлення, формування та поширення історичних знань серед читацьких кіл» [15, с.9]. Втім, цю позицію було суттєво змінено в подальшому розвитку історіографічної науки, зокрема історіографії педагогіки. І сьогодні вчені вже виокремлюють навіть не два (Н. Гупан – «широке» та «звужене» розуміння), а три підходи до тлумачення педагогічної історіографії. Ці підходи достатньо повно представлені в публікації Л. Голубничої «Педагогічна історіографія: теоретичні аспекти», де вчена робить висновок, що історіографія тлумачиться як: 1) історія історичних знань; 2) широкий круг монографій, досліджень, статей, присвячених певному історичному періоду або проблемі, що розглядається в рамках одного чи кількох періодів; 3) історіографія питання та історіографія періоду [2]. Наявність декількох підходів утруднює процес історичного вивчення педагогічного явища, оскільки передбачає виокремлення відповідних джерел. Тому вважаємо доречним продовженням думки вченої застереження Л. Березівської щодо необхідності застосування особливого підходу до історіографії в історико-педагогічному дослідженні, а саме: «розподілу виявлених праць на джерельні та історіографічні» [1, с. 15].

Повністю поділяючи твердження Л. Березівської, що історіографія конкретної проблеми є фундаментом наукових історико-педагогічних праць, «що дає змогу визначити мету, завдання, наукову новизну дослідження» [1, с. 15], у пропонованій публікації виходимо із розуміння, що історіографія історико-педагогічного явища – це також «історія історії». А отже, це не історія зародження, розвитку та функціонування явища, а історія педагогічної науки, тобто історія вивчення цього явища педагогічною наукою – історією педагогіки.

Важливим для нашої публікації є також таке твердження Ф. Шевченка: «Історіографія дає можливість дослідникам прослідкувати той процес, який відбувався і проходить в історичній науці, і цим самим допомагає правильно зрозуміти той стан, в якому перебуває наука на даному етапі, робити прогнози, ставити завдання для її дальшого розвитку» [15, с.10]. Перефразовуючи наведений вислів, можемо стверджувати, що педагогічна історіографія повинна відобразити, як в педагогіці вивчалася історія предмета дослідження (якщо взагалі вивчалася). Тому завдання дослідника – встановити провідні тенденції у вивченні того чи того педагогічного явища, що дозволяє більш достеменно вивчити наукову проблему та представити предмет історико-педагогічного дослідження в широкому соціокультурному контексті.

Також звертаємо увагу на факт, який виділила Н. Коляда, коли зауважила появу в сучасному історико-педагогічному дискурсі «таких категорій, як «педагогічна історіографія», «історіографія педагогічної думки» та «історіографія освіти», які не є тотожними, але які дослідники часто використовують як синонім» [6, с.42]. Припускаємо природною появу цих понять, вона є результатом співіснування двох/трьох (а можливо й більше) дефініцій поняття історіографія в історико-педагогічних та історичних дослідженнях.

Втім, хоча сьогодні історіографічний складник є невід'ємною частиною історико-педагогічних досліджень, і, за спостереженням Л. Голубничої, «з'явився і став обов'язковим у дисертаційних роботах або в дослідженнях історико-педагогічного характеру вже з кінця 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст.» [3, с.142], звернення до текстів новітніх дисертаційних робіт переконує у відсутності узгодженої наукової позиції сучасних вчених, що потребує пояснення.

Отже, метою пропонованої статті є визначення місця історіографічного опису проблеми в історико-педагогічних дослідженнях, що були представлені в якості кандидатських дисертацій та подані й захищені у спеціалізованих вчених радах упродовж 2016 рр. (спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки). Варто наголосити, що ми жодним чином не ставимо під сумнів доробок тих чи тих науковців, зважаючи на вагомість самих досліджень, авторитетний висновок членів спеціалізованих вчених рад, опонентів та експертів. Вважаємо, що уважний погляд на означену проблему дозволить виявити суперечливі тенденції, які мають сьогодні місце та, на нашу думку, не повинні зміцнюватися в науково-педагогічному дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення матеріалів, що були розміщені на офіційних сайтах Спеціалізованих вчених рад, дозволив виявити повні тексти 60 кандидатських дисертацій зі спеціальності 13.00.01 – «загальна педагогіка та історія педагогіки» за 2016 р. Варто наголосити, що ми не зверталися до текстів докторських дисертацій, які потребують окремого розгляду через специфіку методології проведених досліджень.

Відповідно до мети публікації нашу увагу привернув перший розділ кандидатських дисертацій, де міститься узагальнення авторів щодо ступеня висвітлення проблеми попередніми дослідниками, а отже, і питання історіографії проблеми дослідження. Використовуючи елементи контент-аналізу, ми звернулися до розділу «Зміст» у відібраних працях, що дозволило їх систематизувати за наявністю/відсутністю згадки про історіографію. Нами було виокремлено чотири групи дисертацій, у «Змісті» яких:

1) у підрозділах 1.1. чи 1.2. міститься вказівка на «історіографію проблеми дослідження» (15 праць);

2) історіографічний огляд проблеми заміняють чи традиційний опис «ступеня дослідженості проблеми» у різних варіантах («ступінь розробки досліджуваної проблеми», «стан наукової розробки проблеми»), чи «аналіз наукової літератури/досліджень» тощо (19 праць);

3) представлені різні варіанти узагальненого огляду на кшталт «становлення та розвиток (проблеми) як галузі педагогічного знання», «висвітлення історико-педагогічного аспекту проблеми в науковій літературі», «аналіз ставлення наукового та суспільного загалу до...» тощо (7 праць);

4) відсутня згадка про історіографію та/чи науковий огляд літератури (19 праць).

Наведена систематизація дозволила зробити висновок, що автори лише 15 історико-педагогічних дисертацій за 2016 р. (що становить 25 відсотків від загальної кількості залучених у дослідженні робіт у 2016 р.) свідомо зупинялися на аналізі історіографії проблеми дослідження. Інші автори (45 у 2016 р.) також «свідомо» це оминули.

Ми не зупинялися на аналізі причин такої ситуації, лише припустимо, що це наукова позиція дослідників, яка ґрунтується на їхньому розумінні поняття «історіографія» та «джерельна база», та, яку вони відстояли при захисті кандидатських дисертацій. Отже, подальше дослідження проводилося саме із залученням першої групи дисертацій (14 за 2016 р.). Результати вивчення матеріалів дисертацій дозволили зробити такі спостереження.

Лише незначна кількість дисертаційних праць – 5 (А. Никифоров, О. Перцов, Н. Петрошук, С. Сьома, Т. Шарошкіна) – містить докладний опис історіографії наукової проблеми, яку висвітлюють вчені. Автори цих праць виокремлюють декілька періодів (інколи й етапів) у розвитку історіографії проблеми за певними критеріями, подають їхній ґрунтовний аналіз, який дозволяє виявити загальні тенденції у висвітленні проблеми попередніми дослідниками, представити працю дисертантів у системі наукових поглядів щодо проблеми та зробити висновок стосовно ступеня наукової розробки обґрунтованим, цільним, а питання наукової новизни – беззаперечним. Такий підхід робить наступний етап дослідження (характеристику джерельної бази) обґрунтованим.

Варто відзначити, що є автори, які об'єднують в одному підрозділі висвітлення історіографії, джерельної бази та поняттєво-термінологічного апарату дослідження (наприклад, Н. Петрошук [12]), що не заважає вичерпному аналізу історіографії проблеми, а лише створює підґрунтя для докладного опису джерел дослідження. Таке скорочення цілком виправдано, коли автор посилається на власну історіографічну публікацію.

Теоретичне підґрунтя історіографічному аналізу міститься в дослідженнях А. Никифорова та С. Сьомої. При цьому дисертанти демонструють різну логіку наукового аналізу. Так, А. Никифоров [8] передусім обґрунтовує верхню та нижню межі кожного з визначених етапів, натомість С. Сьома [13] визначає критерії виокремлення історіографічних періодів (та етапів). Виділені авторами етапи достатньо повно описані та роблять логічним подальше представлення джерельної бази дослідження. Три історіографічні періоди, відповідно до проблеми дослідження, виокремлює та аналізує О. Перцов [10]. Запропонований дослідником виклад матеріалу демонструє можливості висвітлення джерельної бази дослідження дослідженні одночасно з характеристикою історіографічних періодів.

Більша частина дослідників – 8 (В. Гуменюк, В. Деренько, Л. Іваненко, В. Паскаленко, М. Петречко, А. Стрижаков, Н. Фроленкова, Н. Ярмак) – розглядають питання історіографії проблеми, переважно об'єднуючи його із висвітленням джерельної бази, побіжно.

Зокрема, В. Гуменюк, В. Деренько, В. Паскаленко, А. Стрижаков, Н. Ярмак, вірогідно, під історіографією проблеми дослідження розуміють відтворення хронології видання найбільш значущих для розкриття проблеми наукових праць. Такий самий підхід до опису історіографії демонструє М. Петречко [11]. Автор, визначаючи історіографічні періоди, насправді лише об'єднує наукові праці за певною ознакою. Тотожну позицію демонструє В. Гуменюк [4], коли в підрозділах, що містять у назві слово «історіографія», характеризують лише джерельну базу дослідження.

Звернення до праці Н. Фроленкової [14] переконує, що авторка тлумачить історіографію проблеми дослідження скоріше як історичний аналіз освітнього процесу у визначених хронологічних межах. Представлений історичний та соціокультурний контекст, відтворюється авторкою через визначення ключових подій освітньої сфери та відзначення низки чинників впливу на розвиток освіти, втім, не містить власне історіографічного компонента. Натомість, М. Петречко [11] виокремлює «історіографічні напрями», які більш схожі на тематичні групи джерел з проблеми дослідження. У назві підрозділу 1.1. дисертації Н. Ярмак [16] зазначено, що він присвячений історіографії та джерельній базі дослідження, насправді тут (обсяг підрозділу – 5 сторінок) подано короткий огляд використаних джерел (які, до речі, не класифіковано), а питання історіографії – це лише 1 абзац тексту, який не дозволяє встановити: а що саме авторка розуміє під історіографією дослідження, оскільки тут міститься вказівка на п'ять робіт, які було використано в дослідженні. Тому складно погодитися з твердженням одного з вказаних вище авторів про те, що у розділі (а отже, і розділах взагалі) проведено «загальний історіографічний аналіз архівних, історико-педагогічних досліджень» [9, с.32].

Окрім виділених 2 груп досліджень є і такі, які посідають місце між першою та другою групою досліджень. Так, Л. Іваненко, Ж. Кундій виокремлюють декілька історіографічних періодів у вивченні проблеми дослідження, втім, звернення до тексту дисертації доводить: Ж. Кундій [7] керується проблемно-тематичним підходом (тобто теж аналізує праці, які тематично наближені до теми дослідження); Л. Іваненко [5] зосереджує увагу на соціальному аспекті проблеми, пов'язуючи історіографічні періоди із змінами соціального устрою («радянська» та «сучасна» історіографія).

Узагальнюючи, варто наголосити, що історіографічний аналіз проблеми вважаємо необхідним складником історико-педагогічного дослідження. Втім, припускаємо можливість різних модифікацій у викладенні матеріалу, що обумовлені специфікою самого предмету вивчення. Шаблонів у науковій творчості також можна та слід уникати. Однак дисертація повинна мати струнку структуру, що відповідає вимогам до такого роду наукових робіт, відображає логіку наукового пошуку та позицію автора.

Висновки. Викладене вище дозволяє констатувати наявність у сучасному педагогічному дискурсі різних наукових поглядів щодо розуміння сутності історіографічного складника в дисертаційних працях. Проведений аналіз довів, що лише 15 робіт з 60 взагалі виділяють історіографічний складник у якості структурного компонента. Втім, із 15 досліджень власне історіографічний аналіз (відповідно до нашого розуміння історіографії педагогічного явища, визначеного на початку публікації) містять лише п'ять робіт, що становить лише 10 відсотків від загальної кількості (60) кандидатських дисертацій зі спеціальності 13.00.01, які було залучено до нашого вивчення. Це вкрай низький показник, що свідчить про недостатність уваги дослідників, попри актуалізацію історіографічної проблематики власне у науковому дискурсі, зважаючи на ступінь обговорення проблеми серед вітчизняних вчених. Науковцями переважно не враховується специфіка та методика проведення історіографічного аналізу, один із принципів якого ми підкреслили на початку публікації: розмежування історіографічних та джерельних праць (Л. Березівська).

Не претендуючи на повне висвітлення чи остаточне розв'язання визначеного питання та припускаючи можливість наукового плюралізму, вважаємо за необхідне наголосити на обов'язковості історіографічного складника в дисертаційних роботах зі спеціальності 13.00.01 (загальна педагогіка та історія педагогіки). Крім того, переконані, що історіографія, саме як «історія історії» вивчення предмета дослідження, повинна бути представлена в історико-педагогічних дисертаціях у якості певної періодизації, докладне обґрунтування якої (із визначенням низки відповідних критеріїв) може бути винесено за межі дослідження. Наявність системи критеріїв (повністю або

частково авторських) також вважаємо важливим. Проте самі критерії ще потребують свого визначення (узагальнення та систематизації) у сучасному історико-педагогічному дискурсі з позицій своєї об'єктивності та наукової доцільності. З огляду на існування декількох підходів до визначення педагогічної історіографії в сучасній науці, вважаємо за доцільне в дисертаціях конкретизувати, якого саме підходу дотримуються дослідники у своїй роботі.

Також вважаємо можливим уникнення переобтяжування тексту дисертації подвійною періодизацією (оскільки в дисертації обов'язково буде подано і періодизацію розвитку самого предмета дослідження) шляхом докладного опису історіографії історико-педагогічного явища у попередньо (перед захистом дисертації) опублікованій у фаховому виданні статті. Такий підхід дозволить уникнути самоплагіату, наявність якого в дисертаційних роботах сьогодні також не є бажаним. Переконані, що виявлені суперечливі тенденції, за умов їхньої поширеності, будуть сприяти поверховості наукового вивчення проблеми, зміцненню думки щодо "легкості" написання історико-педагогічних досліджень, а отже, і певній девальвації історико-педагогічного знання в науковому дискурсі. Отже, наполягаємо на важливому значенні історіографічного складника в структурі (та тексті) дисертаційної роботи історико-педагогічного спрямування, що є умовою визнання відповідності наукового рівня поданої роботи вченому ступеню, на який претендує її автор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Березівська Л. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст.: історіографія питання. Історико-педагогічний альманах. 2009. Вип. 1. С. 15-28.
2. Голубничка Л. О. Педагогічна історіографія: теоретичні аспекти. URL: <http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/1768/1/ped-istor.pdf> (дата звернення 14.06.2018).
3. Голубничка Л. О. Функції педагогічної історіографії. Педагогіка та психологія. 2012. Вип. 42. С. 139-146.
4. Гуменюк В. В. Організаційно-педагогічні умови здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні (середина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук :13.00.01. Львів, 2016. 341 с.
5. Іваненко Л. В. Проблема формування милосердя у дітей шкільного віку в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): дис. ... канд. пед. наук :13.00.01. Суми, 2016. 257 с.
6. Коляда Н. М. Педагогічна історіографія як складник історико-педагогічного дослідження. Науково-педагогічні студії : науковий журнал / гол. ред.: Л. Д. Березівська, І. М. Шоробура. Київ, 2018. Вип. 1. С.39-46.
7. Кундій Ж. П. Розвиток ідей жіночої медичної освіти у науково-педагогічній спадщині М. В. Скліфосовського (1836-1904 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Полтава, 2016. 235 с.
8. Никифоров А. М. Педагогічна та культурно-просвітницька діяльність Никанора Онацького (1875 – 1937 рр.) на Слобожанщині : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Суми, 2016. 223 с.
9. Паскаленко В. В. Педагогічна спадщина та громадсько-просвітницька діяльність В. В. Рюміна в кінці ХІХ – на початку ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Миколаїв, 2016. 246 с.
10. Перцов О. В. Розвиток військової освіти на Єлисаветградщині (друга половина ХІХ – початок ХХ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Кіровоград, 2016. 255 с.
11. Петречко М. О. Педагогічна спадщина Хелен Паркхерст у контексті розвитку педагогіки США у першій половині ХХ ст.): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Дрогобич, 2016. 229 с.
12. Петрошук Н. Р. Розвиток системи підвищення кваліфікації вчителів народних шкіл в Україні другої половини ХІХ – початку ХХ століття: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Суми, 2016. 257 с.
13. Сьома С. О. Організаційно-педагогічні засади діяльності хіміко-біологічних відділень Малої академії наук України (60-ті роки ХХ – початок ХХ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Суми, 2016. 308 с.
14. Фроленкова Н. О. Науково-методичне забезпечення змісту дошкільної освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Івано-Франківськ, 2016. 331 с.
15. Шевченко Ф. П. Історіографія – важлива історична дисципліна. Історіографічні дослідження в Українській РСР. Вип. 1. Київ, 1968. С.5-20.
16. Ярмак Н. А. Науково-педагогічна діяльність Олександра Федоровича Музиченка (1875 – 1937 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Суми, 2016. 257 с.

REFERENCES

1. Berezivska L. Reformuvannya shkilnoi osvity v Ukraini u KhKh st.: istoriografiia pytannia. Istoryko-pedahohichniy almanakh. 2009. Vyp. 1. S. 15-28.
2. Holubnycha L. O. Pedahohichna istoriografiia: teoretychni aspekty. URL: <http://dSPACE.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/1768/1/ped-istor.pdf> (data zvernennia 14.06.2018).
3. Holubnycha L. O. Funktsii pedahohichnoi istoriografii. Pedahohika ta psykholohiia. 2012. Vyp. 42. S. 139-146.
4. Humeniuk V. V. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy zdobuttia inozemnyimi studentamy vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini (seredyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia) : dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Lviv, 2016. 341 s.
5. Ivanenko L. V. Problema formuvannya myloserdia u ditei shkilnoho viku v Ukraini (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI st.): dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Sumy, 2016. 257 s.
6. Koliada N. M. Pedahohichna istoriografiia yak skladnyk istoryko-pedahohichnoho doslidzhennia. Naukovo-pedahohichni studii : naukovyi zhurnal / hol. red.: L. D. Berezivska, I. M. Shorobura. Kyiv, 2018. Vyp. 1.S.39-46.
7. Kundii Zh. P. Rozvytok idei zhinochoi medychnoi osvity u naukovo-pedahohichnii spadshchyni M. V. Sklifosovskoho (1836-1904 rr.) : dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Poltava, 2016. 235 s.
8. Nykyforov A. M. Pedahohichna ta kulturno-prosvitnytska diialnist Nykanora Onatskoho (1875 – 1937 rr.) na Slobozhanshchyni : dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Sumy, 2016. 223 s.
9. Paskalenko V. V. Pedahohichna spadshchyna ta hromadsko-prosvitnytska diialnist V. V. Riumina v kintsi XIX – na pochatku XX stolittia.): dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Mykolaiv, 2016. 246 s.
10. Pertsov O. V. Rozvytok viiskovoi osvity na Yelysavethradshchyni (druha polovyna XIX – pochatok XX stolittia) : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Kirovohrad, 2016. 255 s.
11. Petrechko M. O. Pedahohichna spadshchyna Khelen Parkkherst u konteksti rozvytku pedahohiky SShA u pershii polovyni XX st.): dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Drohobych, 2016. 229 s.
12. Petroschuk N. Rozvytok systemy pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv narodnykh shkil v Ukraini druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia: dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Sumy, 2016. 257 s.
13. Soma S. O. Orhanizatsiino-pedahohichni zasady diialnosti khimiko-biolohichnykh viddilen Maloi akademii nauk Ukrainy (60-ti roky XIX – pochatok XX stolittia) : dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Sumy, 2016. 308 s.
14. Frolenkova N. O. Naukovo-metodychne zabezpechennia zmistu doshkilnoi osvity v Ukraini (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittia): dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Ivano-Frankivsk, 2016. 331 s.
15. Shevchenko F. P. Istoriografiia – vazhlyva istorychna dystsyplina. Istoriografichni doslidzhennia v Ukrainiskii RSR. Vyp. 1. Kyiv, 1968. S.5-20.
16. Iarmak N. A. Naukovo-pedahohichna diialnist Oleksandra Fedorovycha Muzychenka (1875 – 1937 rr.) : dys. ... kand. ped. nauk :13.00.01. Sumy, 2016. 257 s.

TETIANA DORONINA

HISTORIOGRAPHIC DESCRIPTION OF THE PROBLEM AS A NECESSARY COMPONENT OF HISTORICAL AND PEDAGOGICAL STUDY (based on the materials of theses on specialty 13.00.01 "General pedagogics and history of pedagogy", defended in 2016)

The article is devoted to clarification of the historiographical analysis of research problem's specificity in dissertation papers in History of Pedagogy, that were protected in the Specialized Academic Councils of Ukraine during 2016. Insufficient attention of dissertationists to the historiographical component and differences in the sense of its definition were stated on the base of reference to theoretical sources and analysis of a large array of scientific papers.

The analysis made it possible to state that only a small amount of dissertations contains the actual historiographical analysis of the research problem. It also allows to reveal the manifestation of several contradictory trends here, when authors: 1) identify historiography of the research problem with the degree of its coverage in scientific literature; 2) show the historiographic component haply, focusing on retrospective's reproduction of a pedagogical phenomenon's formation and development; 3) avoid the highlighting of Historiography's issue. The necessity of the historiographical component in dissertation work on specialty 13.00.01 (General Pedagogy and History of Pedagogy) is emphasized on. It has been confirmed that Historiography, being "history of history" itself, the study of the research's subject should be presented in historical and pedagogical dissertations as a certain periodization, the detailed justification of which (with the definition of a number of relevant criteria) may be taken out of the study's boundaries.

Key words: *historiography, pedagogical historiography, historical and pedagogical research, candidate's dissertation, history of pedagogy.*

Одержано 09.09.2018р.